

Diskusia o koncepciách a indikátoroch trvalo udržateľného rozvoja

Pod gestorstvom Ministerstva životného prostredia SR sa konal 21. mája 1997 druhý odborný seminár **Diskusia o koncepcii trvalo udržateľného rozvoja**, s dôrazom na diskusiu o indikátoroch trvalo udržateľného rozvoja. Hlavným organizátorom podujatia, podobne ako prvého, bol Slovenský národný komitét SCOPE (Scientific Committee on Problems of the Environment). Spoluorganizátormi podujatia boli: Ústav krajiny ekológie SAV, katedra krajiny ekológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave a Slovenská ekologická spoločnosť, sekcia aplikovanej ekológie.

Cieľom súboru vedeckých seminárov je dosiahnuť tvorivú odbornú diskusiu o rôznych koncepciách trvalej udržateľnosti, jej ukazovateľoch, kritériách a indikátoroch, ako aj o podmienkach implementácie tejto koncepcie.

Na prvom seminári, ktorý sa konal 12.–13. 11. 1996 na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, odznelo 17 príspevkov rozdelených do troch blokov:

- *teoreticko-metodické problémy trvalo udržateľného rozvoja,*
- *nástroje trvalo udržateľného rozvoja,*
- *praktická aplikácia trvalo udržateľného rozvoja.*

Príspevky prvého bloku sa okrem výkladu rôznych prístupov a definícií trvalo udržateľného rozvoja zaoberali aj jednotlivými dimenziami trvalej udržateľnosti – ekologickou, ekonomickou a sociálnou. V tejto časti boli tiež predstavené projekty, ktoré v tejto oblasti rieši SCOPE.

V druhom bloku sa diskutovalo o dvoch metodikách predstavujúcich nástroje trvalo udržateľného

rozvoja: 1. strategické environmentálne hodnotenie, 2. ekologická únosnosť.

V rámci praktickej aplikácie sa prezentovali projekty riešenia trvalo udržateľného regiónu na príklade Bielych Karpát. Ťažiskom tohto bloku boli prednášky venované presadzovaniu princípov trvalo udržateľného rozvoja v jednotlivých odvetvových koncepciách – trvalá udržateľnosť v lesnom hospodárstve, trvalo udržateľné využívanie poľnohospodárskych pôd a problémy trvalého udržiavania hospodárenia na pôdnom fonde, princípy trvalej udržateľnosti v rozvoji vodného hospodárstva.

Príspevky sú publikované v zborníku.

V poradí druhý seminár sa sústreďoval na odbornú diskusiu o *vy-medzovaní zásad, kritérií a indikátorov trvalo udržateľného rozvoja* (ekologických, environmentálnych, sociálnych a ekonomických). Súčasťou podujatia bola prezentácia výsledkov projektu *Strategické environmentálne hodnotenie (SEA) ako jeden z nástrojov realizácie environmentálnej politiky a stratégie trvalo udržateľného rozvoja*.

Úvod podujatia patril informáciám o aktivitách SR v rámci celosvetového programu trvalo udržateľného rozvoja. Zároveň sa prezentovali výsledky spomínaného projektu.

Dalšia časť bola vyhradená prezentácii prihlásených príspevkov. Celkovo odznelo 18 odborných príspevkov v troch tematických blokoch:

- **Strategické environmentálne hodnotenie a trvalo udržateľný rozvoj.** V rámci tohto bloku boli prezen-

tované prístupy riešenia problematiky strategického environmentálneho hodnotenia (SEA) v rôznych krajinách. Ťažisko tvorila prezentácia prístupov u nás a v Českej republike.

- **Indikátory trvalo udržateľného rozvoja.** Príspevky tohto bloku možno rozdeliť do 2 skupín:

- *teoretická* – bola zameraná na špecifikáciu a charakteristiku rôznych indikátorov trvalo udržateľného rozvoja (ekonomických, sociálnych, zdravotných, demografických, ekologických, environmentálnych a pod.).
- *aplikačná* – prezentácia hodnotenia regiónov Slovenska na základe indikátorov trvalo udržateľného rozvoja.

- **Trvalo udržateľný rozvoj krajiny** – aj príspevky v tomto bloku pozostávali z dvoch okruhov:

- *všeobecné princípy trvalo udržateľného rozvoja krajiny* – limity a regulatívy trvalo udržateľného rozvoja, formy a štruktúry využitia zeme a pod.,
- *trvalo udržateľný rozvoj jednotlivých hospodárskych odvetví v krajine* – predovšetkým princípy trvalo udržateľného hospodárenia v poľnohospodárstve a vodnom hospodárstve.

Všetky príspevky, ktoré odzneli na odbornom seminári, budú publikované v Acta Environmentalistika.

Ako vyplynulo z jednotlivých príspevkov i odbornej diskusie, základom trvalo udržateľného rozvoja je prenos a aplikácia ekologických a environmentálnych princípov do jednotlivých sfér spoločnosti. Nevyhnutnou podmienkou trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti je teda ekologizácia hospodárenia v krajine, ktorej cieľom je vytvoriť taký prírodno-spoločenský teritoriálny systém, ktorý bude schopný zosúladiť požiadavky spoločenského rozvoja s potrebami ochrany prírody, prírodných zdrojov a životné-

ho prostredia. Ide o proces časovo i finančne veľmi náročný, vyžadujúci nevyhnutne zmenu vzťahu človeka k prírode i k sebe samému. Práve myšlienkam implementácie princípov trvalo udržateľného rozvoja

bude venovaný tretí odborný seminár z cyklu *Diskusie o koncepciách trvalo udržateľného rozvoja*, ktorý sa uskutoční na budúci rok.

Zita Izakovičová

Zelená reforma rozpočtu

Od začiatku sedemdesiatych rokov sa okrem lístia na stromoch a trávy už stalo *zeleným* všeličo možné. *Ozeleneli* (nie od hnevu) ľudia, politické strany, organizácie, politika. V súvislosti s koncepciou trvalo udržateľného rozvoja sa čoraz výraznejšie *zelená* aj ekonomika. Tento proces postupne zasahuje aj takú baštu ekonomiky, akou je štátny rozpočet.

Práve v prvých dňoch prebúdajúcej sa jari, keď všetko nabera zelenú farbu, konal sa v nádhernom prostredí na brehu jazera Bled v Slovinsku, 9.–11. apríla 1997 medzinárodný seminár **Green Budget Reform – Prospects in Central and Eastern Europe (Zelená reforma rozpočtu – perspektívy v strednej a východnej Európe)**. Organizovala ho Slovinská nadácia pre trvalo udržateľný rozvoj Umanotera a Wuppertálsky inštitút. Sponzorom podujatia bola najmä Európska komisia – DG XI a ministerstvá životného prostredia Slovinska a Rakúska.

Seminár bol určený hlavne odborníkom spolupracujúcim na vypracúvaní vládnej politiky z ministerstiev financií, životného prostredia, práce a hospodárskeho rozvoja z krajín strednej a východnej Európy, ako aj výskumným pracovníkom, zástupcom podnikateľskej sféry a špecializovaných NVO. Okrem Ukrajiny, Moldavska, Bosny a Albánska bol prítomný aspoň jeden zástupca z každej krajiny strednej a východnej Európy. Medzi asi 80 účastníkmi boli najpočet-

nejšie zastúpení samozrejme domáci, ale Slovensko bolo so siedmimi účastníkmi spolu s Chorvátskom na čele rebríčka zahraničných. Medzi našimi boli len zástupcovia Ministerstva životného prostredia SR, vedeckej a výskumnej sféry (PRIF UK, Prognostického a Geografického ústavu SAV) a mimovládnych organizácií (STUŽ). Chýbali ekonómovia z ministerstiev hospodárstva a financií. Podobná situácia bola aj v delegáciách ostatných východoeurópskych krajín. Medzi prednášajúcimi, ktorí boli väčšinou zo západných krajín, prevládali odborníci z EÚ, OECD, ministerstiev financií a daní a z ekonomických výskumných ústavov, čo bolo zárukou vysokej kvality prednesených príspevkov.

Referáty boli objednané vopred, program bol presne stanovený, ale priestor na prezentáciu svojich pohľadov dostali aj ostatní účastníci, po každom prednesenom príspevku bola možnosť okamžite diskutovať. Zvolená štruktúra programu prispela k vysokej dynamike priebehu a k zaujímavosti seminára.

Hlavným cieľom tohto podujatia bolo predstaviť ideu zelenej reformy štátneho rozpočtu účastníkom z krajín strednej a východnej Európy a diskutovať o možnostiach a prekážkach jej uplatnenia v tomto regióne v súčasnej spoločensko-ekonomickej situácii.

Príspevky prvého dňa seminára boli preto zamerané na predstavenie idey zelenej reformy rozpočtu, ktorá vlastne znamená prechod na

vyšší stupeň – od doteraz uplatňovaného systému environmentálnych daní k celkovej reforme rozpočtu a daňovej sústavy s vyšším zdanením prírodných zdrojov a energie a so znížením zdanenia ľudskej práce. Diskutovalo sa zároveň aj o makroekonomických dôsledkoch a vplyvoch takejto daňovej reformy. Zaujímavé bolo aj predstavenie aktivít a pripravovaných opatrení v rámci EÚ a OECD, ako aj skúseností vyspelých západoeurópskych krajín (Dánska, Švédsko, Nórska, Holandska a Švajčiarska) so zavedením a dlhoročným uplatňovaním environmentálnych daní.

Zástupcovia krajín strednej a východnej Európy dostali priestor na zhodnotenie situácie vo svojich krajinách na druhý deň. Situácia v jednotlivých krajinách regiónu je vzhľadom na odlišný stav ekonomiky veľmi diferencovaná. Na rozdiel od západoeurópskych krajín neexistuje v postkomunistických štátoch východnej a strednej Európy systém environmentálnych daní s prehladným tokom príjmov a výdavkov. Existujú len rôzne prirážky, pokuty a poplatky na jednotlivé druhy produktov alebo emisií, príjmy z nich sa však väčšinou strácajú v neprehľadnom systéme štátnych environmentálnych fondov. Pripravenosť jednotlivých krajín na zavedenie zelenej reformy štátneho rozpočtu je rozdielna. Najďalej je asi Slovinsko, ktoré má vypracovanú štúdiu o zavedení takejto reformy.

Zástupcovia západoeurópskych štátov a organizácií zdôrazňovali jedinečnú šancu krajín východo a stredoeurópskeho regiónu využiť transformáciu a prebiehajúce reformy daňových sústav na implementáciu zelenej reformy rozpočtu. Väčšina účastníkov konštatovala, že prvým veľkým krokom smerom k trvalej udržateľnosti a zelenému rozpočtu v týchto krajinách by bolo odbúranie veľmi vysokých dotácií